

en fundamenteel werk te verrichten valt. We vinden enkel de bijdrage van J. VANACKER terug, die een analyse maakt van de bestaande documenten m.b.t. de organisatie van de strafinrichtingen en twee buitenlandse voorbeelden toelicht. Na de lezing van het congresboek kunnen we enkel met hem instemmen dat 'als men van oriëntaties tot een daadwerkelijk beleid wil komen, veel afhangt van mensen ...'.

Een slotbedenking wordt geformuleerd door S. GUENTER, die als Substituut Procureur-Generaal, een misschien wat eenzame positie op deze studiedagen, reageert op het wantrouwen t.o.v. de magistratuur. Hij herkent zichzelf en de grote meerderheid van zijn collega's niet in het beeld dat van hen geschetst wordt. Toch is de toon van zijn bijdrage opvallend anders dan alle voorgaande, waardoor we de indruk hebben dat er steeds twee partijen t.o.v. elkaar blijven staan. Toch gaat het volgens ons niet meer over 'realisten' in de magistratuur en 'idealisten' uit de sociale sector, de studiedag heeft wel degelijk aangetoond dat mensen uit verschillende geledingen van de strafrechtstoepassing, magistraten en advocaten inclusief, overtuigd zijn van de noodzaak van een reductionistisch, dadergericht en herstelgericht penaal beleid.

Het grootste nut van een congresboek is misschien het bieden van een tweede kans, en we denken hierbij aan de aanwezigen die na de opeenvolgende uiteenzettingen toch enige uitputtingsverschijnselen begonnen te ervaren, maar evenzeer aan al die politici die op die dagen andere verplichtingen hadden en niet aanwezig konden zijn...

De initiatiefnemers lijken ons geslaagd in hun opzet, nl. een aanzet te geven tot discussie over de thema's van de Oriëntatienota, om deze uit te bouwen tot een penaal beleid. Mede door de inbreng van vele praktijkmensen en de formule waarin de thematische uiteenzettingen konden bediscussieerd worden tijdens een debatdag, is het congresboek een waardevolle neerslag van de heersende ideeën en problemen.

Hilde TUBEX
Wetenschappelijk medewerker, Vrije Universiteit Brussel

VERDUSSEN, R., *Contours et enjeux du droit constitutionnel pénal*, Brussel, Bruylant, 1995, 845 p.

Het 'grondwettelijk strafrecht', le 'droit constitutionnel pénal', is het onderwerp van deze herwerkte en geactualiseerde versie van het 1993 in Louvain-la-Neuve verdedigd doctoraatsproefschrift van R. VERDUSSEN. Het bewustzijn dat de verschillende rechtstakken een sterke 'constitutionele' dimensie hebben, groeit. Men heeft het over constitutioneel fiscaal recht, constitutioneel administratief recht en zelfs constitutioneel burgerlijk recht. Vooral de rechtspraak van de constitutionele hoven en van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, maakt duidelijk dat de grondwet 'sensu lato' de gemeenschappelijke stam is waarop de rechtstakken zijn geënt. Weliswaar legt de Grondwet niet de grondslagen van die rechtstakken; al evenmin biedt ze er een legitimatie voor; ze bevat echter wel een aantal beginselen en regels, die het kader vormen waarbinnen de rechtstak zich kan ontwikkelen. Dat kader brengt VERDUSSEN in kaart voor het strafrecht en het strafprocesrecht. Eerst schetst hij de

contouren en vervolgens de 'inzet' van de greep die de Grondwet heeft op deze rechtstak. De thema's die ontwikkeld worden zijn, alleen al in aantal, indrukwekkend. In het deel over de 'contouren' bespreekt VERDUSSEN achtereenvolgens:

1. de legaliteit inzake misdrijven en straffen (art. 12 en 14 G.W.) – 'nullum crimen, nulla poena sine lege' – (p. 37-178), met daarbij o.m. aandacht voor het statuut van de strafwet (p. 46-69) en van de straf (p. 70-89), de administratieve sancties (p. 80-85), de legaliteit van het strafvorderingsrecht (p. 93-98), de strafrechtelijke bevoegdheden van de koning (p. 98-117), de restrictieve interpretatie van de strafwet (p. 123-129), het gelijkheidsbeginsel en het discriminatieverbod (p. 131-143), het verbod van algemene verbeurdverklaring en burgerlijke dood (p. 152-155), het beginsel van de gelijkheid en de proportionaliteit inzake straffen (p. 157-166), enz.;

2. de strafrechtelijke bevoegdheden van de Gemeenschappen en de Gewesten (art. 11 Bijz. W., art. 5, par. 1, II, 6°, Bijz. W. – jeugdbescherming – en art. 5, par. 1, II, 2° en 7° Bijz. W. – hulp aan gedetineerden, ex-gedetineerden, slachtoffers) (p. 178-277) alsook de bevoegdheden van de provincies en gemeenten (p. 278-283);

3. het strafrecht ter bescherming van fundamentele rechten en vrijheden en van grondwettelijke instellingen (p. 285-334);

4. de grondwettelijke organisatie van de strafvordering (p. 333-404), het strafproces (p. 404-464) en de strafuitvoering (p. 465-495). Hierin komen thema's aan bod zoals het grondwettelijk statuut van het openbaar ministerie (p. 337-353) en van de rijks-wacht (p. 353-358); de grondwettelijke waarborgen bij vrijheidsberoving (p. 377-390); de onschendbaarheid van de woning (p. 391-397) en van de briefwisseling (p. 397-403); het grondwettelijk statuut van de strafrechter (p. 405-434); de openbaarheid van de terechtzitting (p. 436-442) en van de uitspraak (p. 455-464); de motiveringsplicht (p. 442-454); de strafuitvoeringsbevoegdheid van de Koning (p. 465-473); de grondrechten van gedetineerden (p. 473-496). Het koninklijk genaderecht wordt verderop behandeld in de p. 609-688;

5. de grondwettelijke regels over de strafvordering t.a.v. bepaalde personen: de strafrechtelijke onschendbaarheid van de Koning (p. 503-510); de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van ministers (p. 511-590); de strafrechtelijke immuniteiten van parlementsleden (p. 591-626) en het bijzonder regime voor politieke misdrijven (p. 627-644) en drukpersmisdrijven (p. 644-655).

Het moge de lezer duidelijk zijn: hier ligt een 'handboek' van constitutioneel strafrecht voor, een overzicht van de belangrijkste constitutionele problemen die zich bij de strafvordering, het strafproces en de strafuitvoering kunnen voordoen, telkens behandeld met aandacht voor de krachtlijnen, zoals die in de rechtspraak van vooral het Arbitragehof en het Hof van Cassatie en ook in de rechtsleer naar voorkomen, en dat alles in een heldere en vlot leesbare taal.

Nu een lawine aan wetsontwerpen en wetsvoorstellen inzake hervorming van de strafrechtsbedeling het parlement overspoelt, is het uitmuntende werk van VERDUSSEN uitermate belangrijk, omdat het de focus richt op de basisbeginselen zoals die in de Grondwet zijn neergelegd. Een aantal van de grondwettelijke regels en beginselen zijn inmiddels trouwens ook reeds gewijzigd en verfijnd. Dat geldt met name voor de verantwoordelijkheid van de minister van justitie voor het strafvervolgingsbeleid, het college van procureurs-generaal, de strafrechtelijke verantwoordelijkheid

van ministers, en de parlementaire onschendbaarheid. VERDUSSENS uiteenzettingen zijn ter zake onvermijdelijk dan ook enigszins achterhaald.

Wegens het ontbreken van een definitieve wet in uitvoering van artikel 103 van de G.W. blijft de analyse inzake ministeriële verantwoordelijkheid echter zijn waarde behouden.

Na alle lof, willen we ook twee schaduwzijden belichten. Beide zijn ze inherent aan het opzet van de auteur, en ze moeten dan ook niet als ‘tekortkomingen’ worden beschouwd.

Zoals voor de meeste handboeken, geldt ook voor het werk van VERDUSSEN dat het vooral een synthese biedt. VERDUSSEN wil het belang van de grondwettelijke dimensie in het strafrecht aantonen en doet dit door ontzaglijk veel thema’s aan te raken. Daarbij blijft hij soms echter aan de oppervlakte. Hij schetst de ‘contouren’. De kwantiteit aan behandelde thema’s schaadt soms de kwaliteit van de behandeling. Heel wat vragen blijven dan onbeantwoord. Heel wat rechtspraak en rechtsleer – vooral de nederlandstalige – komt dan niet aan bod. Gelet op de omvang van het onderwerp was het een nauwelijks te omzeilen klip.

Een tweede schaduwzijde is dat de auteur zich vrij strikt houdt aan het Belgisch constitutioneel strafrecht, dat hij daarenboven plaatst in een rijk rechtsvergelijkend perspectief voornamelijk naar Frankrijk, Italië, Spanje, Duitsland, Oostenrijk en Portugal toe. Internationale verdragen inzake mensenrechten komen echter nauwelijks aan bod. Gelet op de constitutionele aard van het Europees mensenrechtenverdrag is het te betreuren dat het EVRM – en met name dan vooral de artikelen 5, 6 en 7 – nauwelijks ter sprake komen. Wellicht ware het verkieselijk geweest dat VERDUSSEN een ruimer ‘constitutie’-begrip had gehanteerd.

Het opzet van VERDUSSEN was de ‘constitutionalisering’ van het strafrecht aan te tonen. Hij beperkt zich daarbij echter niet tot het beschrijven van de contouren, doch heeft het – in het tweede deel (p. 687-787) – ook over ‘les enjeux du droit constitutionnel pénal’. Volgens VERDUSSEN vervult de grondwet een driedubbele functie t.a.v. de strafrechtsbedeling: de functie van integratie, van beperking en van idealisering. Vanuit constitutioneel-theoretisch oogpunt is dit tweede deel uitermate interessant. De Grondwet *integreert* het strafrecht in de nationale rechtsorde, door er een plaats aan te geven in de hiërarchie van de normen. Het *beperkt* de mogelijkheid tot repressie door aan het strafrecht eisen te stellen inzake democratie en humanisme (mensenrechten). De Grondwet stelt tenslotte een aantal *idealen* voorop: ze beoogt een consensueel, geïndividualiseerd en pertinent strafrecht. Met deze schets van wat we een ‘axiologie’ van het constitutioneel strafrecht zouden kunnen noemen, sluit VERDUSSEN af. In zijn slotwoord geeft hij aan dat zijn benadering goed zou kunnen worden toegepast op andere rechtstakken. Hopelijk begrijpen vele onderzoekers de suggestie, zodat we ons in de toekomst zullen kunnen verheugen over even erudiete boeken over ‘constitutioneel fiscaal recht’, ‘constitutioneel burgerlijk recht’ of ‘constitutioneel administratief recht’.

Jan VELAERS